

AGIOGRAFIK TERMINLAR TARJIMASINI BERISH PRINSIPLARI

Tuxtasinova Nigina Bashirovna

O‘zbekiston milliy universiteti dotsent v.b.

Egamberganova Dilafruz Bahtiyarovna

O‘zbekiston Milliy Universiteti 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada olimlarning tadqiqotlarida agioterminlar tarjimasi tahlil qilingan. O‘zbek tilshunosligida leksikografiya sohasini rivojlantirish, turli xil sohaviy lug‘atlar yaratish borasida juda ko‘p ishlar amalga oshirilgan bo‘lsada, biroq agiografik terminlarning nazariy va amaliy masalalar yechimiga bag‘ishlangan tadqiqotlar mavjud emas. Bu esa o‘z navbatida bizning tadqiqotimizning dolzarb va zaruratini yana bir karra isbotladi.

Kalit so‘zlar: termin, terminologiya, agiografik terminlar tarjimasi, diniy matnlar tarjimasi, tarjima usullari

Abstract: This article analyzes the translation of hagiographic terms in the research of scientists. In Uzbek linguistics, a lot of work has been done to develop lexicography, create dictionaries in various fields, however, there are no studies devoted to solving theoretical and practical problems of hagiographic terms. This, in turn, once again confirms the relevance and necessity of our study.

Keywords: term, terminology, translation of hagiographic terms, translation of religious texts, translation methods.

Oxirgi yillarda keskin ijtimoiy-iqtisodiy hamda ilmiy-texnik sohalarda ro‘y berayotgan o‘zgarishlar va yangilanishlar jarayoni har bir fan sohasiga tub o‘zgarishlarni olib kirmoqda. Ayniqsa, tilshunoslik sohasida yangi so‘z va iboralarning kirib kelish bu borada jiddiy mulohazalarni olib borish zaruratini paydo etmoqda. Zero, “Fan va texnika shiddat bilan rivojlanayotgan bugungi kunda xilma-xil fan sohalarda kun sayin ko‘plab yangi tushunchalar vujudga kelmoqda. Tabiiyki, ularning barchasi maxsus til birliklari, ya’ni terminlar bilan ifodalanadi. Har bir sohada axborot uzatish va qabul qilish uchun o‘sha sohaning barcha talablariga javob bera oladigan, tartibga solingan terminlar tizimiga ehtiyoj seziladi”. [1] Tilshunoslikda yangi terminlarning kirib kelishi yangi imkoniyatlarni ochibgina qolmay, o‘ziga xos qiyinchiliklarni ham paydo qilishini inkor etib bo‘lmaydi.

Terminologiyaning tarixiy ildizlari, taraqqiyot bosqichlari, terminlarning milliy o‘ziga xosligi, ularning tasnifi va tavsifi kabi masalalari tadqiqi borasida xorij olimlari ko‘plab tadqiqot olib borganlar. A.Rey, J.Seyjer, O.Vyuster, Y.Marchuk, J.Kornyuy, R.Temmermen, V.Leychik, S.Omarova, M.Parjeva, Sh.Shelov, O.Axmanovalar ishi shular jumlasidandir.

O‘zbek olimlari tomonidan ham mazkur yo‘nalishda ko‘plab tadqiqot amalga oshirilgan. O‘zbek tili terminologiyasi tadqiqi o‘tgan asrning 30- yillariga to‘g‘ri keladi. Bu borada tilshunos olimlar U.Tursunov, A.Hojiyev, A.Madvaliyev, S.Akobirov, R.Doniyorov, N.Usmonov, X.Dadabayev, X.Bektemirov, E.Begmatovlarning terminologiyaga bag‘ishlangan ilmiy asarlari sohalararo terminologiyani shakllantirishda nazariy-metodologik asos bo‘ldi. Shuningdek, O.Axmedov, X.Paluanova, D.Kadirbekova, T.Valiyev, D.Xodjayevalarning soliq va bojxona, ekologiya, sport, AKT, yo‘lsozlik, tilshunoslik sohalariga oid terminlar sistemasining lingvistik va nazariy metodologik xususiyatlarini tadqiq etishga bag‘ishlangan ishlari ham mazkur sohadagi nazariy va amaliy masalalar yechimiga qaratilgan. [2]

B.Suyunov tibbiyot terminlarining tilimizga kirib kelishi va ularning sabablarini ochib berishga qaratilgan terminlarni qo‘llashda tilimizda bir qancha muammolar mavjudligini quyidagicha asoslab berdi:

Nutq muallifi terminning tub ma‘nosini to‘g‘ri anglab yetmaydi. Natijada, uni mantiqan to‘g‘ri kelmaydigan so‘zlar bilan biriktirib, jumla tuzadi;

ba‘zan muallif ongli ravishda mavjud terminlardan foydalanmasdan, omma uchun tushunarsiz – yangi terminlardan foydalanadi;

ko‘pincha, tilni yaxshi bilmaslik, uning leksik-semantik, sintaktik imkoniyatlari hamda xususiyatlarini yaxshi tushunmaslik sababli nutqda terminlar mantiqan noto‘g‘ri qo‘llaniladi;

tilda so‘z yasalishi qonun-qoidalarini yaxshi bilmaslik natijasida ham noto‘g‘ri terminlar yasash yoki ijod qilish kuzatiladi. [3]

Demak, tilimizda shunday so‘zlar borki, ular alohida semantik maydon sifatida fan bilan, fan taraqqiyoti, undagi yangiliklar va o‘zgarishlar bilan bevosita bog‘liq holda yuzaga keladi va yashaydi.

G.Ismoilova turli tizimdagi tillarda genderga oid terminologiyaning shakllanishida lingvistik va ekstralingvistik omillarni aniqlashga

bag‘ishlangan tadqiqotida gender munosabatlarining davlat siyosati darajasiga

ko‘tarilishi genderga oid terminlar tizimini chuqur tadqiq etish, bunday terminlarning onomasiologik, semasiologik, leksikografik xususiyatlarini kognitiv aspektda yoritish, tilning kognitiv imkoniyatlarini olamni kategoriyalashtirish va konseptualashtirish nuqtai nazaridan ochib bergan.[4]

Demak, o‘zbek tilshunosligida leksikografiya sohasini rivojlantirish, turli xil sohaviy lug‘atlar yaratish borasida juda ko‘p ishlar amalga oshirilgan bo‘lsada, biroq agiografik terminlarning nazariy va amaliy masalalar yechimiga bag‘ishlangan tadqiqotlar mavjud emas, agiografik yoki agiologik terminlarning izohli lug‘ati, tarjima lug‘atlari muammolari yechimiga bag‘ishlangan yirik monografik tadqiqot olib borilmaganligini ko‘rsatmoqda. Bu esa o‘z navbatida bizning tadqiqotimizning dolzarb va zaruratini yana bir karra isbotlandi.

Xorij olimlari esa aksincha bu borada ancha ilg‘or ekanliklari o‘rgangan materiallarimizning soni va salmog‘idan anglashimiz mumkin. Bu borada mavjud ishlarni birma-bir tahlilga tortamiz. T.Y.Galkina ikonografik adabiyotlardagi konfessional terminlar tarjimasini muammolariga bag‘ishlangan tadqiqotida asosan rus va ingliz tilidagi matnlarning tarjimasini muammolarini o‘rganadi. Olima masalaga asosan tekstologik, terminologik va tarjima nuqtai nazaridan yondashib eng avvalo tarjimon ikonografik adabiyotlarda uchraydigan konfessional terminlarning mazmun mohiyatini chuqur anglashi, lingvistik va ekstralingvistik ilmi kengligi va har bir konfessiya madaniyatidan xabardorlik darajasi yuqori bo‘lish darkorligiga e‘tibor qaratadi. T.Y.Galkina quydagi vazifalarni aniqlashni o‘z oldiga maqsad qilib oladi, ya’ni:

- 1) turli janrlardagi bo‘lgan ikonografik asarlarni o‘rganish;
- 2) ikonografik asarlar tarjimasida uchraydigan terminlarni leksik, semantik pragmatik tomonlarini aniqlash;
- 3) adekvat tarjimaga erishishda maqbul usullarni tanlash;
- 4) ikonografik adabiyotlar tadqiqotiga bag‘ishlangan ishlarni tahlil qilish.

Olimarus tilidagi ikonografiya terminning ingliz tilidagi ikonografiya leksikasi orasidagi farqi to‘g‘risida shunday deydi:

“Nalichiye rasxojdenny mejdu ruskoy terminologiyey «ikonografiya» i angliyskoy terminologiyey «iconography» obusloveno ryadom intralingvisticheskix i ekstralingvisticheskix faktorov, svyazannix s semanticheskoy strukturoy leksem, s istoriyey razvitiya religioznix kulturnix usloviy, s yazikovimi kontaktami.”[5]

Tadqiqot natijasida olim ikonografik adabiyot matnlarini ikki turdagi kitobxonga yo‘naltirishi lozimligini ko‘rsatib o‘tadi:

Keng kitobxon ommasiga (ya‘ni konfessional bilimga ega bo‘lmagan kitobxonlar nazarda tutiladi).

Kasbiy yo‘naltirilgan kitobxonlar.

Olima maxsus sohadagi mutaxassislar deganda ikonograflar, rassomlar, restavratorlar, tarixchilar, madaniyatshunoslar va san‘atshunoslarni nazarda tutgan. Chunki ular ikonografik adabiyotning terminologik apparatini boshqa tur kitobxonlarga nisbatan yaxshi tushunadi, anglaydi va farqlay oladi.

I.J.Yedixanov Qayum Nosiriyning “Qobusnoma” asarining ruscha tarjimasida diniy-didaktik leksikani o‘g‘irishning o‘ziga xos jihatlarini o‘rganadi. Ma‘lumki, “Qobusnoma” XI asrda fors tilida yozilgan nodir asar bo‘lib 1432 yilda turk tiliga, 1786-1787 yilda uyg‘ur tiliga, 1881 yilda tatar, 1886 yilda esa rus va fransuz tiliga hamda 1992 yilda esa o‘zbek tilidan qozoq tiliga tarjima qilingan. Qayum Nosiriy tarixchi-etnograf, yozuvchi, tatar adabiyoti rivojiga ulkan hissa qo‘shgan adabiyotshunos shuningdek, musulmon davlatlari madaniyatini chuqur o‘rgangan ma‘rifatparvar olim. Q.Nosiriy “Qobusnoma”ni turk tilidan tatar tiliga tarjima qilgan bo‘lsa, O.S.Lebedeva esa tatar tilidan rus tiliga tarjima qilgan. I.J.Yedixanov mazkur asarni tarjimon O.S.Lebedeva tomonidan o‘g‘irilgan variantini o‘rganadi. Tadqiqotchi asosan diniy leksikani rus tiliga o‘g‘irilishini qiyosiy tahlil qilish jarayonida juda ko‘p arab va fors tilidan o‘zlashgan so‘zlarni uchratadi. Bular asosan, namoz, ro‘za, haj, shaxodat, umra kabilar. Masalan:

“Lyuboye delo mojet stat pokloneniye: uchyoba, rabota, pomosh nujdayushimsya, namaz. Yesli u tebya poyavilos vozmojnost poyexat v Mekku, ti doljen yexat dlya xadja a ne umri, kotoruyu ti ne obyazan delat”[6]

Tahlillar shu narsani ko‘rsatdiki, tarjimada tarjimon o‘zlashma so‘zlarni transliteratsiya, izohli tarjima va kompensatsiya usullari orqali berishga harakat qiladi. Transfarmatsion tahlil esa ko‘p hollarda adekvat tarjima yaratishga xizmat qilgani aniqlangan. Tadqiqotchi, o‘z o‘rnida to‘g‘ri qayd etib o‘tadi, ya‘ni diniy terminlarni tarjima tilda berishda tarjimonning o‘quvchiga matnni to‘g‘ri va tushunarli yetkazib berishga harakat qilib tarjima matnini ko‘payib ketishiga sabab bo‘lgan biroq bu kontekstual ma‘noni o‘quvchiga to‘g‘ri va aniq yetkazib berishga xizmat qilgan.

N.M.Uluqov o‘zbekcha diniy matnlar ekzotik leksikasini ilmiy nazariy

jihtadan o‘rganib o‘zbek tilshunosligida birinchi marta O‘DM ekzotizmlarning lug‘aviy ma‘noviy, uslubiy xususiyatlari keng tahlil qilgan, mavzuiy jihatdan guruhlariga ajratgan, ekzotizmlarning til leksikasidagi o‘rni, ularning o‘z va o‘zlashma qatlam so‘zlaridan farqli xususiyatlarini yoritgan. Xususan, olimning O‘DM larda uchraydigan 500 ga yaqin ekzotizmlar semik tahlil usuli asosida ekzotik so‘zlar, ekzotik atoqli otlar kabi yirik mavzuiy guruhlariga, o‘z navbatida, bu guruhlar yana bir qator kichik mavzuiy guruhlariga ajratilganligini dissertatsiya bilan batafsil tanishish natijasida bilib oldik. [7] Ayniqsa, Nosirjon Uluqovning ekzotik atoqli otlarni antroponimlar, teonimlar, toponimlar, zoonimlar, xrononimlar kabi turlarga ajratgani bizning tadqiqotimiz doirasida yaratiladigan agioterminlar lug‘atini guruhlashda o‘zining ijobiy natijasini berdi. Biz ham o‘z ishimizda olimning mazkur turlariga tayangan holda fransuzcha-o‘zbekcha agioterminlar lug‘atimizni ishlab chiqdik va unga O‘zbekiston Respublikasi Ko‘chmas Mulk agentligi tomonidan patent guvohnoma oldik.

SH.D.Yusupova diniy matnlarning lingvopragmatik jihatlari dinga oid terminlarning semantik xususiyatlarini o‘rgangan, dinga oid leksik birliklarni lisoniy vositalarning funksiyalari aniqlagan, diniy matnlarga xos lingvopragmatik xususiyatlarni nutqiy aktlar nazariyasi asosida tadqiq etgan. [8] Tadqiqotda Qur‘on tafsiri, hadislar, Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf ma‘ruzalari, Alixonto‘ra Sog‘uniyning «Tarixi Muhammadiy» asari, diniy-ommabop nashrlar («Hidoyat» jurnali va «Islom nuri» gazetasi) materiallar ilmiy jihatdan chuqur o‘rganilgan. Olima diniy matnlarning uslubiy, funksional va lingvopragmatik xususiyatlarini tadqiq etish orqali o‘zbek tilidagi diniy matnlarning boshqa matn turlaridan farqli xususiyatlari ochib berib, ularni leksik birliklar orqali tasniflagan, diniy terminlar terminlashish, determinlashish va reterminlashish hodisalari asosida yoritib bergan. Mazkur dissertatsiya agiografik terminlar tarkibiga kirgan diniy matnlarning tadqiqiga bag‘ishlanganligi uchun mazkur ishni ham ilmiy jihatdan ko‘rib chiqishga qaror qildik. Ayniqsa, ishda diniy matnlarga oid sohaviy leksik birliklar diniy terminologik lug‘at yaratishda manba bo‘lib xizmat qilishi dalillangan.

Shaxzoda Yusupova o‘zbek tilidagi islom diniga oid og‘zaki va yozma diniy matnlarni bir necha guruhlariga bo‘lib tasniflagan. Mazkur tasnif bilan batafsil tanishib chiqdik, chunki tadqiqot doirasida agiografik matnlar tarkibiga kiruvchi barcha bo‘limlarni batafsil o‘rganib chiqishni joiz topdik. Olimaning tasnifi

quyidagicha:

1. Muqaddas diniy matnlar. Bu guruh tarkibiga Qur'on Tafsiri kiritiladi. Muqaddas diniy matnlarning o'ziga xos jihati ularning inson tomonidan yaratilmaganligi, Yaratgan tomonidan nozil qilinganligida deb baholanadi.

2. Hadislar. Hadis Muhammad Payg'ambar (s.a.v.)ning ko'rsatmalari, nasihatlar keltirilgan matn turi bo'lib, bir necha asrlik qadimiy tarixiy xususiyatlarni o'zida jamlaydi.

3. Diniy ilmiy asarlar. Ushbu guruhga Qur'onni o'qish va o'rganish, tajvid, buyuk allomalar, muhaddislar va hadisshunoslik ilmi, fiqh kabi yo'nalishlarda yozilgan, umumxalq tomonidan kamroq murojaat qilinadigan, asosan, diniy ulamolar, olimlar va shu yo'nalishda faoliyat olib boradigan mutaxassislar uchun yaratilgan kitoblar kiradi. Bugungi kunda diniy ilmning rivoj topishi, jamiyat a'zolarining ko'pchilik qismida bunday bilimlarni egallash ishtiyoqining paydo bo'lishi, diniy masalalarni chuqurroq anglash zarurati dinga oid ilmiy adabiyotlarga ham keng jamoatchilik tomonidan ko'p murojaat etilishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa diniy matnlar uchungina xos bo'lgan jihatni – bir vaqtning o'zida ham ilmiylik, ham ommaboplikni o'zida jamlash xususiyatini namoyon etadi. Mustaqillik davrida yaratilgan qator ilmiy kitoblar, xususan, Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusufning asarlari ana shunday asarlar sirasiga kiradi.

4. Dinga oid terminografik va qomusiy lug'atlar. «Islom ensiklopediyasi», -Qomus» lug'ati, O.Nosirov, M.Yusupov, Y.Rahmatullayev, A.Nishonovlar tomonidan yaratilgan arabcha-o'zbekcha «An-Na'im ul-kabir» lug'ati, M.Umarxo'jayevning «Diniy atamalar va iboralar» lug'ati kabilar shular jumlasidandir.

5. Diniy publitsistik matnlar guruhi. Bu guruh diniy mazmundagi ommabop nashrlar («Hidoyat», «Mo'minalar» jurnallari, «Islom nuri» gazetasi kabi), diniy teleko'rsatuvlar («Hidoyat sari» kabi), diniy axborot beruvchi internet saytlarini qamrab oladi.

6. Diniy va'zlar. Diniy mazmundagi va'zlar, odatda, din bilimdonlari, olimlar, imom-xatiblar, qorilar tomonidan o'qiladi.

7. Duo matnlari. Duo diniy e'tiqodda muhim rol o'ynaydi, dinga sig'inuvchi har qanday inson duo qilish orqali Yaratgan bilan muloqotga kirishadi. Shu sababli ham duo barcha uchun xosdir. Duo matnlari og'zaki va yozma shakllarga ega bo'lib, so'zlashuv nutqida, badiiy nutqda, dinga oid ilmiy

adabiyotlarda, diniy publitsistik asarlarda uchraydi.

Mazkur tasnif juda mukammal tasif hisoblanib, undan lug‘atlar tuzishda ularni guruhlashtirishda unumli foydalanish mumkin. Ammo o‘zbek lug‘atshunosligi yoki tarjimashunosligida agiografik terminlarning tadqiqiga bag‘ishlangan yaxlit monografik ish bo‘lmaganligi sababli diniy matnlar, diniy terminlar tadqiqiga bag‘ishlangan dissertatsiyalarni ko‘rib chiqdik.

D.L.Shagdarova buddaviylik leksikasi va terminologiyasi hamda uning tarjima muammolariga bag‘ishlangan ishida mazkur termini o‘rganishda guruhlar, kichik guruhlar hamda mikrosegmentlarga ajratib o‘rganishni lozim topadi.[9] Tarjima jarayonida buddizm terminlarini o‘g‘irishda milliy- xususiy yondashuvlar talab etadi. Bunday terminlarga matn ichida yoki satr ostida izohi talab etuvchi leksika sirasiga kiritadi. Olim buriyatlik tarjimonlar tomonidan buddizm realiyalarini tarjimasida quyidagi usullarga asoslanish lozimligini ko‘rsatib o‘tadi:

- 1) o‘zgarishsiz qabul qilingan o‘zlashgan so‘zlar: xubaoak –xuvarak, lam-lama, datsan-datsan, damaari-damskiy barabanchik, buben, oshor-vadjra;
- 2) matn ichida yoki sahifa ostida izoh talab etuvchi o‘zlashgan so‘zlar:
- 3) olboki-malenkiye tyufyachki, obshitiye dorogoy materiyey;
- 4) qadimgi mo‘g‘ul (buriyat tili) tilida izoh keltirish: Bxagavat – Ilaja tyges nyshegsen.
- 5) tarjima tiliga yaqin bo‘lgan so‘z orqali ifodalash: orod lama (doslov.russkiy lama) – pop, shajannoy lama (jaslov. Musulmanskiy religii lama) mulla.

D.Shagdarova taklif qilgan usullaridan to‘rtinchi usulni milliy o‘ziga xos so‘zlari bilan ular orasida katta farq borligi tufayli doimo ham tarjimada sharoitida o‘zini oqlamasligini aytib o‘tadi. Shuningdek, mavjud izohli lug‘atlarda maxsus terminlarning barchasini topishning iloji yo‘qligini ko‘rsatib maxsus tarjima lug‘atlar yaratish tarjimaning leksikografik muammolarini bartaraf etadigan asosiy faktorlardan biri ekanligini tayd etadi.

Fransuz olimi Adriana Serban diniy matnlar tarjimasini tadqiqiga bag‘ishlangan ishida XVII asrdan hozirgi kunga qadar Transilvaniyada (Ruminiya) ruminlarning siyosiy hokimiyati, hokimiyat bilan dinning o‘zaro aloqadorligini ochib beradi, diniy matnlar va ularning tarjimasini, shuningdek, mazkur mavzudagi matnlar tarjimasining o‘ziga xos lingvistik va ekstralingvistik jihatlariga to‘xtalib o‘tadi.[10]Olim mazkur lisoniy to‘siqlarni quyidagicha asoslab beradi:

“La traduction des textes religieux a toujours été une entreprise délicate, parfois carrément périlleuse, surtout quand il s’agit d’un texte sacré, donc du texte central d’une religion, tel la Bible, le Coran ou la Torah. À part les difficultés de transfert linguistique et culturel d’un message complexe, à plusieurs niveaux d’interprétation, il reste tout un ensemble de facteurs à prendre en considération, dont l’histoire du texte, son impact sur la vie religieuse et sociale des individus, voire de peuples entiers, l’influence qu’il a pu avoir sur la production culturelle dans tous ses domaines, mais également les éventuelles traductions précédentes ou l’interdit de traduire, qui peuvent orienter les attentes et, par conséquent, les réactions des personnes auxquelles s’adresse la traduction ou retraduction.” Haqiqatdan ham, diniy matnlar tarjimasi ham noziklik bilan birga o‘ta mas’uliyatli tarjima hisoblanadi. Ayniqsa, muqaddas bitiklar tarjimasi ya’ni Bibliya, Quron, Tora haqidagi matnlar tarjimondan katta mahorat talab etadi. Chunki bunday matnlar tarjimasi har qanday tarjimondan katta tayyorgarlik ko‘rish shu bilan birga, ham lisoniy, ham madaniy, ham tarixiy, ham diniy ham ijtimoiy hayotdan boxabar bo‘lishi shart. Diniy matnlar, ular mazmunida aks etgan agiografik terminlarni o‘g‘irish har qanday tarjimomni gangitib qo‘yishi muqarrar.

U.S.Mustafin tatar tilida Quron tarjimalarini lingvistik va teologik yo‘nalishda o‘rganadi.[11] U oyatlar tahlili va ularning tarjimasi sifatini tahlil qiladi. Olim o‘z ishining ilmiy ahamiyatini ochib berishda birinchi o‘rinda tatar musulmonlarining bugungi kundagi Quron sharhlarini, oyatlarning mazmun mohiyatini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi ortganligi, shu bilan birga olimlarning mazkur sohada turli xil rakurslarda Quron tarjimalarini chuqurroq tahlil qilishga, bu borada bahs munozalarning kuchayganligini ta’kidlab o‘tadi. Shu bilan birga bugungi kunda tatar olimlarining Quron tarjima maktablari ilmiy tadqiqotlar olib borishdagi o‘rni va ahamiyati ortib borayotganligi, tatar va rus tilida qiyosiy tadqiqotlarning ko‘payganligini tadqiqotlar va olimlar ishlari misolida yoritib beradi. Quron tarjimasi va Quron sharhi yangi tarjima yo‘nalishi va usullari shakllanib borayotganligi arab va fors tilidan tatar tiliga qilingan tarjimalarni tahlilga tortadi.

Tarjimashunos olimi Raima Shirinova fransuz adabiyotidan o‘zbek tiliga tarjima qilingan asarlarni asliyatga muvofiqlik darajasini tahlil qilish jarayonida katolik dinn peshvolari mansablari va unvonlarini o‘zbek tarjimonlari tomonidan noto‘g‘ri o‘g‘irilini quyidagicha asoslab:

“Katolik din peshvolarining mansablari va unvonlari bilan bog‘liq terminlar

ham turli tarjimonlar tomonidan turlicha tarjima qilingan. Ba’zan hatto bir tarjimonning o’zi ham bir atamani bir necha ko’rinishda tarjima qilganlarini guvohi bo’lamiz. Jumladan, birgina “abbat” (abbé) (P.Merime “Karl IX saltanatining yilnomasi” asari) “buzruk”, “kashish”, “buzruk”, “kyure” va “ruhoniyy” kabi bir necha ko’rinishda beriladi. Misollarda keltirilgan so’zlar bir qarashda sinonimlardek tuyulsa ham, “abbat”, “kyure” hamda “ruhoniyy” so’zlari o’rtasida katta farq bor”. [12]

Demak, yuqorida berilgan misollar tahlilidan ma’lum bo’ldiki, agioterminlarni tarjimada berishning yagona tamoyili yo’qligi bunday xatolarni yuzaga kelishga sabab bo’lgan. Shu bilan birga bunday xato va nuqsonlar tarjimonlarning asliyat tilida so’zlashadigan xalq amal qiluvchi diniy ta’limot va uning tarixini yaxshi bilmasliklari, katolik cherkov tuzilishi hamda xristian diniy marosimlari va kundalik amaliyotidan yetarli darajada xabardor emasliklari hamda har bir tilda terminologik lug’atlarning yetarli darajada emasligi bilan izohlanadi. Terminlar tarjimasida bu xilma-xillik tarjimaning sifatiga ta’sir qilibgina qolmay, o’quvchida u yoki bu xalqning e’tiqodiy odat va marosimlari xususida noto’g’ri tasavvur uyg’otadi, uni chalg’itadi. Bu hol diniy realiyalar tarjimasida bog’liq xilma-xillikka chek qo’yib, bu borada muayyan meyorlarni belgilab olishni taqozo qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.Mahkamov N. Terminologik tamoyillar va xalqaro termin-elementlar//Xorijiy so’z va terminlardan foydalanishda meyor va milliy- assotsiativ fikrlash muammolari. –Toshkent, 2011.–B. 212.

2. Adriana Serban. Enjeux et défis de la traduction des textes religieux : prolégomènes à une étude des choix identitaires en Transylvannie. Cahiers des études du religieux. 2008/4.

3.Mustafin U.S. Problemi perevoda Korana na tatarskiy yazik. Sovremenniy musulmanskiy mir. 2019. №1.

4.Shirinova R. Diniy realiyalarni badiiy tarjimada qayta yaratishning ayrim tamoyillari (Fransuz adabiyotining o’zbek tilidagi tarjimalari misolida) Filol. Fan.nomz...avtoref. –Toshkent 2002. –B.13-14.

5.Uluqov N.M. O’zbekcha diniy matnlar ekzotik leksikasi. Filol.fan.bo’y.falsafa.fan dok (PhD) diss...avtoref. –Toshkent 1997. –B.27.

6. Yusupova Sh.T. Diniy matnlarning lingvopragmatik tadqiqi. Filol.fan.nom.diss... avtoref. –Farg‘ona, 2021.

7. Shagdarova D.L. Buddiyskaya leksika i terminologiya i problema ix perevoda. Filologicheskiye nauki. Voprosi teorii i praktiki. Tambov:Gramota. 2016. №3 (57) –S.192-194.

8. Hashimova, S. A., & Nasirova, S. A. (2021). FEATURES OF FORMING OF ANIMATED NOUNS WITH THE AFFIXES IN MODERN CHINESE LANGUAGE. Journal of Central Asian Social Studies, 2(04), 1-10

9. Hulkar, M. (2019). INTERACTIVE METHODS OF PEDAGOGICAL PROGRAMS IN TRAINING Oriental Languages. Uzbekistan Journal of Oriental Studies, 1(2), 146-155.

10. Khalmurzaeva, N. T., Omonov, Q. S., Rikhsieva, G. S., & Mirzakhmedova, K.

11. V. (2021). SPECIFICITY OF THE ACTION OF SILENCE IN JAPANESE COMMUNICATION CULTURE. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES (2767-3758), 2(08), 50-55.

12. Mirzakhmedova, H. V., Omonov, K. S., & Khalmurzaeva, N. T. (2021). METHODS OF IMPROVING LANGUAGE SKILLS USING MEDIA SOFTWARE. Journal of Central Asian Social Studies, 2(03), 47-55.

13. Nasirova, S. A., Hashimova, S. A., & Rikhsieva, G. S. (2021). THE INFLUENCE OF THE POLITICAL SYSTEM OF CHINA ON THE FORMATION OF SOCIAL AND POLITICAL TERMINOLOGY. Journal of Central Asian Social Studies, 2(04), 10-17.

14. Galkina T.Y. Problemi terminologii pri perevode konfessionalnix tekstov ikonograficheskoy literaturi. Avtoref.diss... kand.filol.nauk. – Moskva, 2007.

15. Yedixanova I.J. Osobennosti perevoda religiozno-didakticheskoy leksiki proizvedeniya K.Nasiri «Kabusname» na russskiy yazik. .Nasiri K. Saylanme asarlari, 4 tomda. 4 tom. –Kazan, 2006. –400 b.

16. Ismoilova G. Turli tizimdagi tillarda genderga oid terminologiyaning shakllanishida lingvistik va ekstralingvistik omillar. Avtoref diss. filol fan doktori (DSc). –Toshkent, 2018. –B.62.

17. Suyunov B. O‘zbek tilida tibbiyot terminlarini qo‘llash muammosi. www.Journal fledu.uz.

18. Tursunov U. O‘zbek terminologiyasi masalalari. –T., 1933; Hojiyev A. Termin tanlash mezonlari. –T.: Fan, 1996; Madvaliyev A. O‘zbek terminologiyasi va leksikografiyasi masalalari. –T.: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2017; Akobirov S.F. Til va terminologiya. –T., 1968; Doniyorov R. O‘zbek tili ilmiytexnikaviy terminlari tarixidan. –T., 1973; Usmonov N.U. O‘zbek tilining pedagogik terminologiyasi: Filol.fan.nomz.

Research Science and
Innovation House

